

police officers. URL: https://cpted.net/resources/Documents/Articles_Resources/EU%20Manual4Police.pdf (дата звернення: 21.04.2023).

7. The International Crime Prevention Through Environmental Design Association. URL: <https://www.cpted.net> (дата звернення: 21.04.2023).

8. Crime Prevention Through Environmental Design. What is Crime Prevention Through Environmental Design? URL: <https://designforsecurity.org/crime-prevention-through-environmental-design/> (дата звернення: 21.04.2023).

Шевчук Віктор професор кафедри криміналістики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України, заслужений юрист України

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ДОКУМЕНТУВАННІ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ В УКРАЇНІ

Сучасна криміналістика відповідає розвиткові цифрових технологій, створюючи засоби й методи вишукування криміналістично значущої інформації з нових видів носіїв. Розвиток науково-технічного прогресу дає змогу використовувати цифрові технології у правоохоронній діяльності, що підвищує ефективність та прискорює процес досудового розслідування, сприяє повнішому формуванню доказової бази в розслідуванні воєнних злочинів [4, с. 898]. За таких умов визначальною тенденцією криміналістики є інтегрування знань і застосування новітніх, інноваційних розробок науки, спрямованих на протидію злочинності. Закономірний результат інформатизації соціального середовища — «технологізація» криміналістики, розроблення і впровадження інформаційних, цифрових, телекомунікаційних та інших технологій у правозастосовну практику й судочинство [6, с. 83].

В умовах воєнних і глобальних загроз усім практикам у галузі міжнародного кримінального правосуддя необхідно розширювати своє розуміння сутності новітніх цифрових технологій (наприклад, у соціальних мережах, системах геолокації та мобільного зв'язку, комп'ютерній інформації й у решті цифрових слідів) і можливостей їх застосування у зонах ведення воєнних дій [8, с. 335]. Зважаючи на скоєні російськими військовими на території України масові вбивства, гвалтування,

мародерство тощо, сьогодні постала проблема збирання доказів цих злочинів [5; 7], що потребує активізації й поширення застосування штучного інтелекту з метою виявлення, документування та розслідування воєнних злочинів, злочинів проти людяності та геноциду [1, с. 48] .

Системи штучного інтелекту можуть бути заснованими виключно на програмному забезпеченні та працювати у віртуальному світі (наприклад, голосові синтезатори, програмне забезпечення для аналізу відеозаписів, системи розпізнавання мовлення й обличчя) або можуть бути інтегрованими в апаратне забезпечення (робототехніка, безпілотні транспортні засоби, дрони чи об'єкти мережі «Інтернету речей»). Сучасна людина використовує штучний інтелект щодня — наприклад, для перекладу текстів, створення субтитрів для відео або блокування електронних листів (спаму). Тому штучний інтелект як останнє наукове досягнення потребує нових криміналістичних ідей і методів, пов'язаних із його використанням у боротьбі зі злочинністю [2] .

В реаліях сьогодення органи правопорядку суттєво підвищують ефективність своєї роботи, оптимізуючи розв'язання завдань із протидії злочинності, достатньо активно застосовують технології штучного інтелекту, зокрема такі як: ідентифікація російських окупантів завдяки розпізнаванню обличчя за соціальними мережами й записами камер відеоспостереження; убезпечення дорожнього руху, виявлення та фіксування порушень правил дорожнього руху; використання безпілотників для протидії незаконному обігу вогнепальної зброї й наркотиків, для проведення військових операцій і збирання доказів в умовах війни й ведення активних бойових дій із метою фіксування воєнних злочинів; попередження кримінальних правопорушень із використанням інтелектуальних систем безпеки з різними пристроями (датчиками) збирання інформації; прогнозування кримінальних правопорушень методом картографування злочинності (за допомогою якого прогнозують місцеву злочинність та індивідуальну злочинну поведінку).

Так, наприклад, завдяки технологіям штучного інтелекту можна складати обґрунтовані прогнози щодо темпоральних, територіальних і якісних показників злочинності, які оптимізуватимуть використання правоохоронними органами наявних ресурсів і виконання поліцейських функцій [10, с. 99-104]. Крім того, за допомогою технологій штучного інтелекту можна ідентифікувати російських військових за соціальними мережами й записами камер відеоспостереження [11, с. 288-312] .

Штучний інтелект руйнує міфи про нібито невмирущих солдатів так званої спецоперації, розпізнаючи обличчя трупів окупантів, відшуковуючи їх у соціальних мережах і за допомогою автодозвонів повідомляючи родичів про їхню смерть. Міністерство оборони України застосовує технологію розпізнавання обличчя Clearview AI для боротьби з дезінформацією, розпізнавання й ідентифікації загиблих і воєнних злочинців. Як бачимо, у реаліях військової агресії інструменти цифрової криміналістики істотно сприяють розкриттю та розслідуванню воєнних злочинів [9].

Застосування штучного інтелекту в документуванні та розслідуванні воєнних

злочинів в Україні може бути корисним в багатьох аспектах. Основними напрямками, в яких він може бути використаний, є такі: 1) аналіз супутникових знімків. Штучний інтелект може допомогти аналізувати великі обсяги супутникових знімків для виявлення змін у ландшафті, зокрема будівель, доріг, об'єктів інфраструктури, які можуть бути пов'язані з воєнними злочинами. Він може також допомогти в ідентифікації місць, де можуть бути поховані тіла жертв воєнних злочинів; 2) аналіз відео- та фотоматеріалів. Штучний інтелект може бути використаний для аналізу великого обсягу відео- та фотоматеріалів, які були зняті на місці воєнних злочинів. Він може допомогти в ідентифікації підозрюваних та свідків, а також встановити, чи були зображені деякі об'єкти, які можуть мати важливість для розслідування; 3) обробка аудіоматеріалів. Штучний інтелект може допомогти в обробці аудіоматеріалів, наприклад, записів телефонних розмов, які можуть мати важливість для розслідування воєнних злочинів. Він може допомогти в ідентифікації голосів та визначенні місць, де були здійснені розмови; 4) аналіз соціальних мереж. Штучний інтелект може допомогти в аналізі соціальних мереж для виявлення зв'язків між підозрюваними та іншими особами, які можуть бути пов'язані з воєнними злочинами. Він може також допомогти в ідентифікації осіб, які можуть бути свідками воєнних злочинів або мати інформацію про них [2, с. 898]; 5) аналіз даних з медичних закладів. Штучний інтелект може допомогти в ідентифікації тіл жертв воєнних злочинів, встановленні причини смерті, ідентифікації військовополонених, військових злочинців та їх пошук за даними про хворобу та відомостями про їх ідентифікаційні ознаки; 6) розпізнавання обличчя. Штучний інтелект може бути використаний для розпізнавання облич на фото та відео з місць вчинення воєнних злочинів. Це може допомогти в ідентифікації підозрюваних, причетних до вчинення таких злочинів, та встановленню свідків, які можуть повідомити важливу інформацію про розслідувану подію; 7) аналіз текстової інформації. Штучний інтелект може бути використаний для аналізу текстової інформації, наприклад, повідомлень в соціальних мережах та інших джерелах, що можуть бути пов'язані з воєнними злочинами. Він може допомогти в ідентифікації підозрюваних та свідків, а також встановленні криміналістично значущої інформації про воєнні злочини, які розслідуються.

Отже, застосування штучного інтелекту може бути корисним для ефективного документування воєнних злочинів в Україні та допомогти встановити винних і притягти їх до відповідальності за вчиненні злочини. Проте, варто зазначити, що використання штучного інтелекту в розслідуванні воєнних злочинів має свої виклики та обмеження. Один з викликів полягає у тому, що війна створює ситуацію, коли може бути складно отримати достовірну інформацію через високу непередбачуваність ситуації на місці. Також, існує ризик використання таких технологій для переслідування політичних опонентів або некоректного відображення даних через певні алгоритмічні недосконалості. Усі ці фактори потребують ретельного аналізу, планування та виваженого аналізу рішень перед застосуванням штучного інтелекту в документуванні воєнних злочинів в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дуфенюк О. Розслідування воєнних злочинів в Україні: виклики, стандарти, інновації. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. № 1. С. 46-56.
2. Jackson C. Artificial Intelligence Changing the World of Forensics Science. *EasyChair Preprint*. 2021. № 5815. 3 p.
3. Konovalova V.O., Shevchuk V.M. Digital criminalistics as a strategic direction of formation of criminalistic knowledge. *Advanced discoveries of modern science: experience, approaches and innovations: Proceedings of the III International Scientific and Theoretical Conference*, January 20, 2023. Pp. 73-77.
4. Konovalova V. O., Shevchuk V. M. Modern criminalistics in the conditions of war: problems of adaptation and reload. *Modern research in world science: Proceedings of the 5th International scientific and practical conference (August 7-9, 2022)*. Sci-conf.com.ua. Lviv, Ukraine. 2022. Pp. 896-903.
5. Shevchuk V. Current Issues of Criminalistics in Context of War and Global Threats. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*. 2022. Issue 3 (28). P. 11-27.
6. Шепітько В. Ю. Формування доктрини криміналістики та судової експертизи в Україні – шлях до єдиного європейського криміналістичного простору. *Право України*. 2022. № 2. С. 76-90.
7. Shepitko V. Yu., Konovalova V.O., Shevchuk V.M. et. al. Scientific and technical support of investigative activities in the context of an adversarial criminal procedure. *Issues of Crime Prevention*. Vol. 1. №. 42, 2021, 92-102.
8. Латиш К. Цифрова криміналістика у період війни в Україні: можливості використання спеціальних знань у сфері інформаційних технологій. *Kriminalistikairteismo ekspertologija : mokslas, studijos, praktika*. 2022. T. 18. С. 31-37.
9. Мамедов Г. Цифрова криміналістика. Як це допомогло зібрати докази злочинів у Бучі? / *New Voice*. 08.06.2022. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/viyna-v-ukrajini-yak-cifrova-kriminalistika-vikrivaye-zlochini-rf-v-ukrajini-novini-ukrajini-50248411.html> (дата звернення: 17.03.2022).
10. Юртаєва К. В. Використання технологій штучного інтелекту в реалізації стратегій «predictive policing»: можливості, проблеми та перспективи для України. *Використання технологій штучного інтелекту у протидії злочинності : наук.-практ. семінар (Харків, 05.11.2020)*. Харків, 2020. С. 99-104.
11. Freeman L. Digital Evidence and War Crimes Prosecutions: The Impact of Digital Technologies on International Criminal Investigations and Trials. *Fordham International Law Journal*. 2018. No. 41. Is. 2. Pp. 284-336.